

Forssan museoiden strategia 2012-2017

FORSSAN MUSEO

Forssan museo
Wahreninkatu 12, 30100 FORSSA
p. 03-4141 5837
www.forssanmuseo.fi

Sisällysluettelo	sivu
1. Johdannoksi	3
1.1. Yleistä museoista, museolaki ja –asetus	4
2. Forssan kulttuurihistorialliset museot – kolme näkökulmaa historiaan	5
2.1. Forssan seudun historiaa Kehräämön kävijöille: Forssan museo	5
2.2. Tekstiiliteollisuuden perintöä: Tekstiilimuseo Tyyki	6
2.3. Kesäisiä tapahtumia perinnemiljöössä: Ronttismaen tehtaalamuseo	6
3. Kokoelmat ja arkistot	8
3.1. Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen kokoelma	9
3.2. Finlayson Oy:n tekstiiliarkisto	9
3.3. Forssan kaupungin taidekokoelmat ja kaupungin museokokoelman kehittyminen	9
4. Tutkimus ja julkaisutoiminta	10
5. Kiinteistöt	11
6. Henkilökunta	12
7. Museon palvelut	
7.1. Museo ja matkailijat	13
7.2. Museo ja kulttuuri	
7.3. Museo, koulut ja päiväkodit	
7.4. Museo ja hyvinvointi	
8. Forssan museo osa suomalaista museolaitosta	14
9. Kriittiset menestystekijät	16

1. JOHDANNOKSI

Forssan museon ylläpitovastuu ja kokoelmien hoito siirtyi Forssan kaupungille Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistykseltä vuonna 2010, museokokoelmien jäädessä virallisesti yhdistyksen omaisuudeksi. Muutosvaihe nostatti esiin odotuksia ja epäilyksiä. Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen piirissä oltiin huolissaan, miten käy yhdistyksen vuodesta 1923 karttuneiden kokoelmien? Jäävätkö ne muutoksen jalkoihin? Kulttuuripalvelupäällikön vakanssi oli muutettu museonjohtajan vakanssiksi. Monessa mukana ollut kulttuuritoimi jäi vaille toimenhaltijaa. Miten yleinen kulttuuritoimi nyt hoituu? Pystyisikö museo ottamaan jonkinlaisen roolin Forssan kulttuurielämässä? Forssan tekstiiliteollisuus oli tullut tiensä päähän, kun viimeisetkin koneet pysähtyivät vuonna 2009. Museoon kohdistui suuri paine forssalaisen tekstiiliteollisuuden tallentajana ja tekstiiliteollisuusperinteen esiintuojana. Vuosikymmenten takainen kansallinen tekstiiliteollisuusmuseo Forssaan -idea nousi jälleen lehtien palstoille ARS Häme 2010 -tapahtuman myötä. Ronttismäen tehtaalamuseo oli päässyt huonoon kuntoon ja museo oli pidetty suljettuna jo useita vuosia. Sen tulevaisuus huoletti monia. Museonäkökuilmasta kahden vakituisen toimihenkilön Forssan museo kuuluu ammatillisesti johdettujen museoiden pienimpiin.

Näistä lähtökohdista lähdettiin valmistelemaan Forssan museoiden strategiaa vuoden 2010 syksyllä. Strategia on vaatinut kypsyäkseen puolitoista vuotta. Aika on käytetty projektien käynnistämiseen, museon roolin selkiyttämiseen osana Wahren-keskusta, yhteistoiminnan kokeiluun, bench-markingiin ja asiakkaiden toiveiden kartoittamiseen.

Tässä strategiassa on kuvattu Forssan museoiden toiminnan osa-alueet. Koska kyseessä on liki 90 vuotta kokoelmatyötä ja laaja tehtäväkenttä, on tekstiäkin syntynyt aika tavalla. Strategiassa on pyritty selkeyteen ja käytännöllisyyteen, museotyön laillista perustaa

ja etiikkaa unohtamatta. Erillinen kokoelmapolitiikka kuvaa seikkaperäisesti kokoelmatyön periaatteet.

Kehittämisessä edetään jäävuoren huipulta pinnan alle, eli museokohteiden yleisöystävällisyyden parantamisesta kokoelmatyöhön ja varastoihin. Lähi-vuosina Vorrsmuseo 3.0 -projektissa parannetaan kolmesta museosta suosituinta eli Forssan museota. Tekstiiliarkistojen ja tekstiiliperinnön parissa on vuosina 2011-12 tehty kokoelma- ja tutkimustyötä Kuoseja kaikille ja Muistoja Kutomolta 1979-2009 -projekteissa. Kokoelmia tehdään näkyviksi avaamalla asiakasliittymä museon kokoelmatietokantaan. Viimeisenä, vaan ei vähäisempänä, on museon kokoelmien varastotilojen parantaminen. Koska käytännössä museotyön eri osaluoteita ei voi erottaa toisistaan, on Forssan museoilla luvassa erittäin työntäyteisiä vuosia. Suuret urakat on perinteisesti tehty yhdessä, ja yhteiseen tekemiseen tullaan kaupunkilaisia vastedeskin houkuttelemaan.

Forssassa 21.2.2012

Työryhmä
Veikko Haavisto
Kati Kivimäki
Jarmo Pynnönen
Asta Suominen

Museo on pysyvä, taloudellista hyötyä tavoittelematon, yhteiskuntaa ja sen kehitystä palveleva laitos, joka on avoinna yleisölle ja joka tutkimusta ja opetusta edistääkseen ja mielihyvää tuottaakseen hankkii, säilyttää, tutkii ja käyttää tiedonvälitykseen ja pitää näytteillä aineellisia todisteita ihmisestä ja hänen ympäristöstään.

Kansainvälinen museoneuvosto International Council of Museums ICOM

1.1. Yleistä museoista, museolaki ja -asetus

Museot ovat muistiorganisaatioita yhdessä arkistojen ja kirjastojen kanssa. Museotyön perustana ovat kokoelmat ja niiden suunnitelmallinen hoito. Kokoelmien hoitoon ja karttumiseen liittyy dokumentointia ja tutkimusta. Museopalveluihin lukeutuu arkistopalveluja, opetuspalveluja, näyttelyt ja museon erikoisalaan liittyvä tapahtumatoiminta. Palveluita tarjotaan sekä paikan päällä että sähköisessä verkkoympäristössä. Museorakennukset ovat historiallisia vierailukohteita, joiden kunnossapito ja esittely on osa museon toimintaa. Internet on tärkeä väline kokoelmien hallintaan ja niiden esiintuomiseen.

Tutkijat ja historianharrastajat voivat hakea kuvamateriaalia ja tietoa museon arkistoista. Museo näyttelyineen ja kokoelmineen tarjoaa oppimisympäristöjä ja opetuspaketteja oppilaitoksille ja yksittäisille kävijöille. Näyttelyissä esitellään museon kokoelmia eri näkökulmista. Museo tarjoaa näyttelytiloja myös ulkopuolisille näytteilleasettajille ja taiteilijoille. Forssan museon tapahtumatoimintaa ovat esimerkiksi teemaseminaarit, luentotilaisuudet, arviointitilaisuudet, kesätapahtumat tehtaalaismuseolla, osallistuminen Kehräämön alueen yhteistapahtumien järjestämiseen.

Paikallismuseo tarjoaa neuvontaa oman toiminta-aluetta koskevissa kulttuuriperintökysymyksissä sekä ohjaa ja neuvoo kansalaisia tarvittaessa kääntymään muiden asiantuntijoiden puoleen.

Museolain 1 § määrittää museon tavoitteet:

Museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historias-taan ja ympäristöstään.

Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnon-perintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa.

Museotoimintaa varten myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin, ja museoasetuksessa määritetään valtionosuuden saamisen edellytykset seuraavasti:

1) museon toimialan määrittelyssä sekä tallennus-, tutkimus- ja dokumentointitoiminnassa on otettu huomioon ainakin museon aihepiiri ja maantieteellinen alue;

2) museolla on museonjohtaja ja ainakin yksi muu päätoiminen työntekijä, joista toisella tulee olla ylempi korkeakoulututkinto ja toisella korkeakoulututkinto, ammatillisen korkea-asteen tutkinto tai sitä vastaava aikaisempi opistoasteen tutkinto; lisäksi molemmilta vaaditaan perehtyneisyyttä museon edustamaan toimialaan sekä museologian perusopintoja tai museoalan työkokemusta;

3) museolla on pitkän tähtäimen toiminta- ja taloussuunnitelma, joka sisältää rahoitussuunnitelmien lisäksi suunnitelmat museon tavoitteista ja painopisteistä sekä siitä, kuinka tutkimus ja konservointi sekä kokoelmien esittäminen, tallennus, kartuttaminen ja säilyttäminen on museossa järjestetty.

2. FORSSAN MUSEOT - KOLME NÄKÖKULMAA HISTORIAAN

Forssan museo esittelee kokoelmiaan kolmessa kohteessa: Kehräämöalueen Forssan museo ja Tekstiili-museo Tyyki sekä Kalliomäen kaupunginosassa sijaitseva Ronttismäen tehtaalamuseo. Museo kohteiden lisäksi museo hyödyntää internetin mahdollisuuksia kokoelmi-en ja näyttelyiden esiintuomiseen. Näyttelytoiminnan ohella museoympäristössä järjestetään niihin soveltu-via tapahtumia ja esityksiä.

2.1. Forssan seudun historiaa Kehräämön kävijöil-le: Forssan museo

Tavoite 2017:

Forssan museo on Kehräämön kulttuuriympäris-tön keskeinen vierailukohde niin paikallisille kuin matkai-lijoillekin. Museo esittelee kokoelmiaan ja niiden kautta Forssan tarinaa kiinnostavasti ja nykyaikaisin esitysta-voin. Yleisö on otettu mukaan jo näyttelyn suunnittelu-vaiheessa, ja näyttelyssä on osuuksia, joissa kävijä voi omilla muistoillaan osallistua historian kirjoittamiseen. Perusnäyttely on suunniteltu tukemaan koulujen ja päi-väkotien opetus- ja kasvatussuunnitelmia. Aulagalleria esittelee vaihtuvia taidenäyttelyitä. Museon alakerran yleisötiloja on uudistettu toimivammiksi ja museon esteettömyyttä parannettu. Uuden näyttelyn myötä mu-seon aukioloaikoja on pidennetty ja asiakaspalvelusta vastaa kokopäivätoiminen museolehtori.

Nykytilanne:

Forssan museo, vuoteen 2005 saakka Lounais-Hämeen Museo, on vuodesta 1980 lähtien toiminut Kehräämön vuonna 1849 rakennetussa puuvillamaka-siinissa. Museo esittelee Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen kokoelmia. Aihekokonaisuuksina museossa on vuonna 2011 esillä talonpoikaiset 1800-lu-vun pirtti ja tupa, 1900-luvun alun tekniikkaa, valurin-

verstas, suutarinverstas, rahakokoelmat, 1930-luvun henkeen sisustettu kauppa, 1800-luvun tekstiiliosasto, 1800-luvun metsästyksestä ja kalastuksesta kertovaa esineistöä. 1900-luvun alun valokuvausateljee, Forssan seudun Karjalaseuran Muolaa-museo, pienoismalleja ja jääkiekkonurkkaus. Perusnäyttelystä suurimman tilan vie 1800-luvun talonpoikais- ja käsityöläiskulttuuria esit-televä aineisto. Osa näyttelystä on peräisin 1950-luvulta. Puuvillamakasiinin alakerrassa on Aulagalleria, jossa voi tutustua kuukausittain vaihtuviin taiteilijoiden, taiteilija-ryhmien tai erilaisten yhteisöjen järjestämiin vaihtuviin näyttelyihin.

Mitä tehdään:

Perusnäyttely ja museon asiakaspalvelukäytän-nöt uudistetaan vuoteen 2014 mennessä EAKR-rahoit-teisen Vorssammuseo 3.0 –projektin puitteissa. Uudessa perusnäyttelyssä otetaan entistä paremmin huomioon Forssan tekstiiliteollisuusyhdistyksen historia ja teollis-esti painetun kankaan historia. Näyttelyn suunnittelus-sa huomioidaan eri asiakasryhmien tarpeet, museon pe-dagogiset tavoitteet, nykYTEKNOLOGIAN mahdollisuudet ja Kehräämön kulttuuriympäristö. Näyttelyuudistuksen yhteydessä museon alakerran yleisötiloja ja museon esteettömyyttä parannetaan. Vorssammuseo 3.0 pro-jektia vievät eteenpäin projektipäällikkö, projektitutki-ja, näyttelyarkkitehti ja muut asiantuntijat sekä museon muu henkilökunta. Suunnittelutyötä viedään eteenpäin laajan yhteistyöverkoston ja kaupunkilaisten osallistumi-seen kannustavan toiminnan myötä. Rakennuksen luon-ne säilytetään.

Tekstiiliperinnön parissa tehtävään työhön kuuluu arkistonhoitoa, kokoelmatutkimusta, tehtaan vaiheiden dokumentointia ja kansatieteellistä tutkimusta, Finlayson-Forssan tuotantoa esittelevien näyttelyiden tai julkaisujen valmistamista ja tekstiiliperinnön monipuolista säilyttämistä.

2.2. Tekstiiliteollisuuden perintöä: Tekstiilimuseo Tyyki

Tavoite 2017:

Forssalaisen painokankaan ja forssalaisen tekstiiliteollisuuden historian tallentaminen, tutkiminen ja esittely kuuluu Forssan museon perustehtäviin. Museon hoidossa oleva Finlaysonin tuotearkisto sisältää kuosiluonnoksia, kaikkien Forssassa painettujen kankaiden mallit sekä runsaasti erilaista teollisuuteen liittyvää materiaalia. Forssan museon uudistumisen jälkeen Tekstiilimuseo Tyykin toiminta otetaan arvioinnin kohteeksi.

Vuonna 1873 rakennettu valimorakennus on suurten mahdollisuuksien tila. Se sijaitsee mitä kauneimmalla paikalla Kehräämön laidalla, kosken äärellä, veden ympäröimänä. Viereinen voimalaitos jauhaa museosähköä vanhoilla turbiineillaan. Olisiko Valimo nyt toimielias tekstiilihautomo, jossa vanhasta tuotetaan uutta? Vai olisiko Valimo monipuolisten kulttuuritapahtumien paikka?

Nykytilanne:

Tekstiilimuseo Tyyki, vuoteen 2005 saakka Forssan museo, avattiin vuonna 1997 tekstiiliarkiston esittelyä varten entisessä valimorakennuksessa (rak. 1873) Kehräämöalueen reunalla. Tyykiin sijoitettiin tuolloin myös käytöstä poistetut telapainokone, kutomakone, kehrukone, pantografi, moleteerauskone ja kuosinvalmistukseen käytetty iso kamera. Näyttelytilaan valmistettiin avaamisen yhteydessä 14 tukevaa vitriinipöytää, jotka soveltuvat hyvin arkistonäyttelyiden esittelyyn.

Tekstiilimuseo Tyykissä järjestetään näyttelyitä, jotka esittelevät Finlaysonin tekstiiliarkistoa, sekä mahdollisuuksien mukaan nykytekstiiliteollisuuden katselmuksia. Tekstiilimuseo Tyykin toiminta liittyy tekstiiliarkistossa tehtävään järjestely- ja tutkimustyöhön. Tyykissä sijaitsee myös ns. ”käyttövalokuvien” arkisto. Museon vuotuinen kävijämäärä on noin 1500 kävijää.

Mitä tehdään:

Forssan museon uudistumisen jälkeen Tyykin toimintaa aletaan arvioida. Pohtia voi esim. onko näyttely paras tapa tuoda esiin tekstiiliarkistoja? Olisiko mahdollisuus kehittää jotakin toiminnallisempaa tapaa tekstiiliperinnön elävänä pitämiseen? Palveleeko valimorakennus yleisöä parhaiten juuri museona? Seuraavan strategiatyön ytimessä on Tekstiilimuseon kehittäminen.

2.3. Kesäisiä tapahtumia perinnemiljöössä: Ronttismäen tehtaalaismuseo

Tavoite 2017:

Ronttismäen tehtaalaismuseo esittelee työväen asuinoloja 1900-luvun alkuvuosikymmeninä sekä vaalii ja kehittää perinnerakentamista ja kalliomäkeläistä perinnepihaa. Museo on avoinna vain kesäkuukausina, jolloin museoalueella järjestetään kesäisiä teatteri-, laulu- ja muita tapahtumia. Ronttismäen toiminnassa pyritään hyvään yhteistoimintaan erilaisten yhdistysten ja erityisesti kalliomäkeläisten kanssa.

Nykytilanne:

Ronttismäen tehtaalaismuseo on kolmen asuinrakennuksen ja yhden ulkorakennuksen ulkomuseokokonaisuus Kalliomäen kaupunginosassa. Alue kaavoitettiin Forssa-yhtiön toimesta 1870-luvulla, jolta ajalta myös Ronttismäen museon vanhimmat rakennukset ovat. Museo sai alkunsa Forssa-Kerhon toimesta 1973 ja siirtyi Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistykselle vuonna 1984 ja edelleen Forssan kaupungille 2010. Tehtaalaismuseo esittelee työväen asumista ja Ronttismäen käsityöläispajoja noin 1890-luvulta 1940-luvulle. Museo on avoinna vain kesäisin, jolloin museoalue myös toimii suosittuna yhteislaulutilaisuuksien ja kesäteatterin pihana.

Ronttismäen huonoon kuntoon päässeitä rakennuksia on korjattu vuosina 2010-11 osana Tammelan

kunnan vetämää Museot matkailukäyttöön –hanketta, jonka puitteissa Lounais-Hämeen museokohteita on kunnostettu ja niille on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelmat. Museon kunnostus jatkuu 2011-12 Opetusministeriön avustuksella.

Mitä tehdään:

Museoalueen kolme asuinrakennusta ja yksi ulkorakennus edellyttävät jatkuvaa kunnostusta, mikä tekee museosta hyvän esimerkkikohteen perinnerakentamisen esittelylle ja vaalimiselle.

Ronttismäen tehtaalaismuseon piha on vuosien saatossa päässyt huonoon kuntoon ja villiintymään. Pihaa lähdetään kehittämään perinnepihaksi. Kalliomäen pihalla on perinteisesti ollut eriluonteisia piha-alueita: marjapensaita ja omenapuita kasvava alue ja oleskelupiha, jossa kasvanut kukkia. Vuonna 2005 Kalliomäen pihoista tehdyssä selvityksessä on listattu mm alueelle tyypillisiä perinnekasveja. Kalliomäkeläiset ovat aikain saatossa vaihdelleet kasveja keskenään, ja joistain kasveista on kehittynyt oma kalliomäkeläinen kantansa. Arvokkainta olisi saada juuri tällaisia kasveja tehtaalaismuseon pihalle. Vastaavasti museon pihalta saa siirtää esim. tammen ja vaahterantaimia muille pihalle. Kasvienkeräämistyötä tehdään yhteistyössä MTT:n Devepark –projektin kanssa. Kasvienkeräystä MTT:llä tekevä tutkija Merja Hartikainen ohjeistaa kasvien dokumentoinnissa sekä luo yhteydet muihin perinnepuutarhaprojekteihin.

Kesäisiä tapahtumia ja talkoohenkeä pyritään ylläpitämään mm. yhteistyöllä Kalliomäen omakotiyhdistyksen, Wahren-keskuksen yksiköiden ja yhdistysten kanssa.

Ronttismäen tehtaalaismuseolta, kuvat ylhäältä: Järvisen talo ulkoa ja sisältä, Ronttismäen arkea ja pyhä -teatteria kesällä 2011, Färmin talon päätyä.

3. KOKOELMAT JA ARKISTOT

Tavoite:

Forssan museon tulevien vuosien painopiste on tuoda esiin teollisuuskaupunki Forssan historiaa ensimmäisenä suomalaisena maaseudulle kasvaneena tehdasyhdyskuntana ja sen kehittymistä kaupunkina 1900-luvulla, sekä tutkia ja säilyttää forssalaisen tekstiiliteollisuuden historiaa ja merkitystä. Kokoelmatyössä painopiste asetetaan Forssan tekstiiliteollisuushistorian järjestämiselle, tutkimiselle ja esiintuomiselle sekä laajojen valokuva-arkistojen digitoinnille. Kokoelmien karttumisperiaatteet selkiytetään. Kokoelmapoliittinen ohjelma määrittelee Forssan museon hallinnassa olevien kokoelmien käyttöä, kartuntaa, hoitoa ja säilytystä koskevat tavoitteet ja käytännöt.

Museon kulttuurihistoriallisten kokoelmien, valokuva- ja tekstiiliarkistojen saatavuutta parannetaan avaamalla asiakasliittymä museon kokoelmatietokantaan. Kokoelmatietokantaa täydennettäessä kokoelmia käydään läpi ja niiden säilytysolosuhteita parannetaan. Samoin, Forssan museon perusnäyttelyn uudistamistyössä kokoelmia tullaan käymään läpi.

Varastointiolosuhteita ja -järjestelmää kehitetään toimivammaksi, jotta esineet säilyisivät turvallisesti ja olisivat helposti löydettävissä ja tarkasteltavissa.

Nykytilanne:

Forssan museon kokoelmiin kuuluvat Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen kulttuurihistorialliset esinekokoelmat (25 000 esinettä), valokuva- ja asiakirja-arkistot (103 000 kuvaa, n. 30 arkistokokonaisuutta) sekä kirjakokoelma (n. 6000 nidettä) ovat Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen omaisuutta. Tekstiiliarkisto eli Finlaysonin tuotearkisto (n. 500 hyllymetriä) on muodollisesti Renor Oy:n omaisuutta. Kaupungille siirryttäessä museon hoitoon osoitettiin Forssan kaupungin taidekokoelmat, noin 500 teosta. Museokokoelmat karttuvat lahjoituksin.

Kokoelmat ja arkistot palvelevat museon omaa näyttelytuotantoa, historiantutkijoita ja -harrastajia. Arkistopalveluista ovat ahkerimmin käytössä henkilöiden ja yhteisöjen arkistot, valokuvakokoelmat ja tekstiiliarkisto.

Kokoelmat sijaitsevat tällä hetkellä (2011) viidessä eri varastotilassa (pa. yhteensä noin 600 m²) Kehrämmön alueella, Viksbergin ent. navetan vintillä sekä Renor Oy:ltä vuokratussa varastotilassa Kutomoalueella. Museovarastotiloista kerrotaan enemmän kohdassa 4. Kiinteistöt. Varastoja on muutettu talkoovoimin paikasta toiseen vuosikymmenten aikana moneen kertaan. Varastointitapa on paikoin sekava ja paikkamerkinnot puutteellisia, jolloin esineitä on vaikea löytää.

Mitä tehdään:

Museostrategiaa täydentämään laaditaan Forssan museoiden kokoelmapoliittinen ohjelma, jossa määritellään Forssan museon hallinnassa olevien kokoelmien käyttöä, kartuntaa, hoitoa ja säilytystä koskevat tavoitteet ja käytännöt.

Museon kokoelmat ja kaupungin taideteoskokoelma tallennetaan E-kuva -pohjaiseen Kistu-kokoelmajärjestelmään, jonka selainpohjainen asiakasliittymä avataan vuonna 2012. Internet-palvelu palvelee opiskelijoita, tutkijoita ja historianharrastajia. Kokoelmatietojen vienti järjestelmään vaatii paljon työtä, ja sitä pyritään viemään eteenpäin projektiluontoisesti.

Museokokoelmia kartutetaan suunnitelmallisesti siten, että kokoelmiin otetaan vastaan lahjoituksia, joilla on erityistä paikallista arvoa, jotka täydentävät jo olemassa olevaa kokoelmaa ja jotka liittyvät tekstiiliteollisuuden, rakennusteollisuuden ja Forssan valokuvaamojen historiaan.

Forssan museon varasto-olosuhteiden kehittäminen aloitetaan tilojen kunnostamisella.

Muistoja Kutomolta 1979-2009-muistelutilaisuus tehtaankoululla 12.1.2012. Kuvassa oikealla tutkija Maria Vanha-Similä.

3.1. Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen kokoelma

Esko Aaltonen perusti Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen vuonna 1923. Lounais-Hämeen Museo syntyi maakunnan yhteiseksi kotiseutumuseoksi. Kokoelmia kartutettiin lahjoitusten tai ostojen kautta. Kotiseutuperinteen tallentaminen ja sen kautta kotiseututunteen nostattaminen oli yhdistyksen keskeinen tehtävä. Vuodesta 1924 lähtien julkaistu vuosikirjasarja tarjoaa runsaasti tietoa lounaishämäläisestä kansanperinteestä ja historiasta. Vuosikirjat ovat vieneet lounaishämäläistä perinnetietoutta yliopistojen kirjastoihin ja tutkijoiden ulottuville. Yhdistyksen museona seutukunnallisuus ja kotiseutututkimus olivat museon toiminnassa keskeisellä sijalla vuoden 2009 loppuun saakka. Forssan museoiden siirtyessä kaupungin hoitoon museotoiminnan siteet Tammelan, Jokioisten ja Urjalan paikallismuseoihin ja Lounais-Hämeen Pirttiin höllenivät.

3.2. Finlayson Oy:n tekstiiliarkisto

Finlayson Oy talletti Forssan museolle vuonna 1989 työkoneita, työkaluja yms. ja vuonna 1996 tuotearkiston, josta on luetteloitu mallikirjojen osuus. Asta Suominen aloitti tekstiiliarkistonhoitajana vuonna 1996. Vuonna 1997 avattiin Tekstiilimuseo Tyyki tekstiiliperinnön esittelypaikaksi.

Finlayson-Forssa Oy:n tuotearkisto sisältää noin 500 hyllymetriä mallikirjoja, kuosiluonnoksia, kankaanpainantaan liittyviä asiakirjoja, valokuvia ja markkinointiaineistoa 1800-luvun lopulta 1980-luvulle. Arkistoon sisältyy tekstiilin valmistukseen, tuotekehittelyyn ja -esittelyyn liittyvää arkistoaaineistoa kuten originaaliluonnoksia, kuosikortteja, mallikirjoja, värjäysreseptejä ja -testauksia, markkinointimateriaalia, valokuvia ja henkilöstöön liittyvää aineistoa 1800-luvun puolivälistä vuoteen 2009. Arkisto täydentyy vuonna 2009 toimintansa lopettaneelta tehtaalta talteen otetulla materiaalilla. Lisäksi museolla on Finlayson-Forssan toimintaan liittyvää

kulttuurihistoriallista kokoelmaa. Aineisto tarjoaa kiinnostavia avauksia ajankohtaiseen suomalaiseen ja kansainväliseen tekstiiliperintökeskusteluun.

Varastotilavuudeltaan tekstiiliarkisto on museon suurin varasto.

3.3. Forssan kaupungin taidekokoelmat ja kaupungin museokokoelman kehittyminen

Museo siirtyi Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen hoidosta Forssan kaupungin vastuulle vuoden 2010 alusta. Forssan kaupungin noin 500 teoksen taidekokoelmat osoitettiin museon hoitoon. Taidekokoelmat inventoidaan kesällä 2013 tai 2014.

Vuodesta 2010 lähtien kokoelmat karttuvat Forssan kaupungin museokokoelmina. Karttumisen painopisteenä on paikallishistoria, forssalainen tekstiiliteollisuus, rakennusteollisuus ja valokuvaamot Forssassa 1900-luvulla.

4. TUTKIMUS JA JULKAISUTOIMINTA

Tavoite:

Forssan museon tavoitteena on edistää Forssan seudun historiaa käsittelevää tutkimusta sekä tuottaa mahdollisuuksien mukaan uutta tutkimustietoa omiin kokoelmiin liittyen. Erityisenä tutkimuskohteena on Forssan tekstiiliteollisuusperintö. Museo pyrkii välittämään tietoa alueen kulttuuriperinnöstä helppotajuisesti suurelle yleisölle. Forssan museon julkaisusarja alkaa keväällä 2012 yhteistyössä toteutetun Kehräämöoppaan julkistamisella. Julkaisutoiminta perustuu yhteistyölle.

Nykytilanne:

Museoyhdistyksen vuosikirjasarjassa on julkaistu lukuisia museon kokoelmaesineiden tutkimuksia, mikä tarjoaa erinomaisen pohjan kokoelmatutkimukselle. Kokoelmien hoitoon, esittelyyn ja kartuttamiseen liittyy tutkimustoimintaa. Uuden esineen luettelointi järjestelmään edellyttää tutkimustyötä. Hyvin tehty luettelointi ja liitteiden täydentäminen luo pohjaa sille, että esinetiedot ovat tutkijoille ja näyttelytekijöille helposti käytettävissä ja kiinnostavia. Näyttelyiden valmistaminen edellyttää tutkimusta. Esineisiin ja tapahtumiin liittyvät yksityiskohdat pitää tarkistaa ja kirjata oikein. Kokoelmien viisas kartuttaminen perustuu tutkimustyölle.

Museon toiminnassa vuosina 2012-2017 pyritään uuden kansatieteellisen tutkimuksen tekemiseen ja nykydokumentointiin, jotta Forssan tekstiiliteollisuusperintö tulee asianmukaisesti tallennetuksi. Esimerkkinä tällaisesta työstä on vuonna 2011 alkanut Muistoja Kutomolta 1979-2009 -projekti, jossa museoitavaksi pelastettu aineisto käydään läpi samalla kun tutkija Maria Vanha-Similä haastattelee henkilöitä, joiden työura liittyy käsiteltävään aineistoon.

Mitä tehdään:

Luodaan säännöllisen yliopistoyhteistyön järjestelmä. Haetaan projektirahoitusta museotutkimukselle. Tiivistetään yhteistyötä muiden alan toimijoiden kanssa.

Ylhäältä: Lounais-Hämeen museon suunnitelmat vuodelta 1929; näkymä kutomon järjestymättömään väliaikaisvarastoon. Alhaalla amanuessi Asta Suominen museon pienesinevarastossa.

5. TOIMITILAT

Tavoite:

Forssan museon asiakastilojen sekä valaistus- ja lämmitystekniikan parantaminen suunnitellaan Vorsammuseo 3.0 hankkeen puitteissa. Parannustyöt tehdään vuonna 2013 samalla, kun museon perusnäyttely uudistetaan.

Ronttismäen tehtaalamuseon kiinteistöjä kunnostetaan avustusten turvin ja kaupungin omana toimintana.

Varastotilojen olosuhteet tarkistetaan vastamaan varastotiloille asetettuja normeja. Muutaman vuoden sisällä tulee varastointijärjestelmää kehittää toimivammaksi.

Nykytilanne:

Kaikki Forssan museot toimivat tekstiiliteollisuuden liittyvissä rakennuksissa ja -miljöissä, ja niiden kautta säilyttävät muistoa Forssan tekstiiliteollisuudesta. Tekstiilmuseo Tyyki (pa 347 m²) on avattu vuonna 1997, eikä vielä vaadi suurempaa kunnostusta. Forssan museo (pa 552 m²) on kunnostettu vuonna 1979. Museon valaistus- ja lämmitysjärjestelmiä pitäisi uudistaa ja niiden energiatehokkuutta parantaa. Ronttismäen tehtaalamuseoiden kiinteistöt kaipaavat jatkuvaa kunnostusta.

Kokoelmat sijaitsevat tällä hetkellä (2011) viidessä eri varastotilassa Kehräämön alueella, Viksbergin ent. navetan vintillä sekä Renor Oy:ltä vuokratussa varastotilassa Kutomoalueella (pa. yhteensä noin 600 m²). Kehräämön kellarin suurimmassa varastossa varastointijärjestelmä on alkeellinen, ilmanvaihto puuttuu ja pohjavesi nousee lattialle rankkasateiden aikaan. Viksbergin ent. navetan varastotila on täysin sopimaton museosäilytykseen.

Varastotilojen yhteyteen olisi hyvä saada järjestettyä työskentelytila kokoelmaluettelointia, valokuvasta ja muuta kokoelman parissa tehtävää työtä varten. Työtilassa pitäisi olla riittävä valaistus, ilmanvaihto ja

verkkoyhteydet. Nykyisellään kokoelmien käsittely vaatii esineiden siirtelyä ulkokautta paikasta toiseen Kehräämön alueella.

Toimistotiloja on Forssan museolla, Tekstiilmuseo Tyykissä ja kirjastolla.

Mitä tehdään:

Forssan museon perusparannuksesta ja varastotilan kunnostuksesta neuvotellaan tilapalvelujen kanssa.

Kehräämön kellarissa sijaitsevaan suurimpaan museovarastoon järjestetään ilmanvaihto, ja pohjaveden nousu lattialle estetään. Vaihtoehtoisesti tutkitaan, olisiko kaupungilla osoittaa museolla asianmukaiset varastotilat jostakin muualta.

HAMK:in logistiikkaopiskelija tekee diplomityön keväällä 2012 aiheesta Forssan museon varastojen kehittäminen.

Vorsammuseo 3.0 projektin yhteydessä/ päätyttyä tutkitaan, onko museon toimistotilat mahdollista järjestää saman katon alle.

Ronttismäessä kunnostukset jatkuvat.

6. HENKILÖKUNTA

Tavoite:

Museonjohtajan ja amanuenssin rinnalle tulee kolmas kokopäiväinen työntekijä, museolehtori, joka vastaa asiakaspalvelusta, tiedottamisesta ja museokasvatuksesta. Kehittämistyöt tehdään projekteissa.

Nykytilanne:

Vuonna 2011 museolla on kaksi vakituista henkilöä ja lisäksi 2,3 htv:n verran osa-aikaisesti, projekteihin tai kesätyöhön palkattua henkilöä. Vuosina 2012-13 on käynnissä Vorssammuseo 3.0 –projekti, jonka saaman EAKR-avustuksen turvin projektiin palkataan projektipäällikkö ja –tutkija, ja jonka tuloksena museolla valmistuu uusittu perusnäyttely.

Mitä tehdään:

Vuodesta 2014 eteenpäin museonjohtajan ja amanuenssin lisäksi museolle haetaan täyttölupaa kokopäiväiselle museolehtorille, jonka myötä avoinnapidon säännöllisyys ja yleisöpalvelujen laatu turvataan.

Yläkuvassa Kristiina Huttunen asiakaspalvelussa. Alakuvassa Outi Silfvenius vastaanottamassa onnitteluita näyttelynsä avajaisissa.

Kari-Paavo Kokki arvioimassa yleisön antiikkiesineitä Tunne antiikkisi-tapahtumassa museolla 21.7.2011.

7. PALVELUT

Forssa museo toimii sivistysviraston alaisuudessa osana Wahren-keskusta, jonka muita toimijoita ovat kirjasto, kuvataidekoulu, musiikkiopisto ja kansalaisopisto. Yhteistyömuodot eri toimijoiden kanssa on museon toiminnan keskiössä. Museo tarjoaa matkailu-, hyvinvointi-, opetus- ja kulttuurisektoreille palveluja ja sisältöjä, jotka ammentavat paikallisesta kulttuuriperinnöstä.

Museo välittää tietoa alueen menneisyydestä, vahvistaa paikallista omanarvontuntoa, tuottaa uutta tutkimustietoa alaltaan ja tuo kokoelmia yleisön saataville. Näyttelyt, opastukset, teemalliset museokierrokset, internet-julkaisut, virikepaketit, opetuskokonaisuudet, luennot, artikkelit sekä teemaseminaarit välittävät tietoa Forssan historiasta. Museo tarjoaa interaktiivisen oppimisympäristön koulujen historianopetukselle, tietopankin tekstiilialan toimijoille sekä kiinnostavan tutustumiskohteen matkailijoille ja historianharrastajille.

Palveluiden ylläpitäminen ja pienimuotoinen kehittäminen on mahdollista perushenkilökunnan voimin, mutta laajojen hankkeiden toteutus tapahtuu yhteistyössä ja projekteissa.

7.1. Museo ja matkailijat

Forssan museot tarjoavat matkailijoille kiinnostavan historiakohteen ja toimivat yhteistyössä Forssan seudun oppaiden ja Forssan seudun kehittämiskeskuksen kanssa alueen historiaa koskevan tiedon jalostamisessa matkailijalle. Museo on mukana Forssan seudun oppaiden opaskurssin valmisteluissa 2012-13.

7.2. Museo ja kulttuuri

Forssan museon Aulagalleria palvelee taidenäyttelytilana. Museo markkinoi myös näyttelytila Vinkkeliä. Museo osallistuu Kehräämöalueen yhteisiin tapahtumiin ja tuottaa omia, kulttuuriperintöön liittyviä tapahtumia.

7.3. Museo, koulut ja päiväkodit

Forssan museo toimii aktiivisessa yhteistyössä opettajien kanssa, jotta tuleva perusnäyttely vastaisi koulutyön ja varhaiskasvatuksen tarpeisiin. Museo valmistaa sovitusta teemoista opetuspaketteja. Museon toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon Forssan kaupungin sivistystoimen Lasten Forssa-strategia.

7.4. Museo ja hyvinvointi

Museo valmistaa vuoteen 2014 mennessä omista kokoelmistaan virikepaketteja hoitotyössä käytettäväksi ja toimii yhteistyössä maakunta- ja aluetaidemuseon kanssa tällaisten palvelujen tarjoamisessa. Museon käyttökokoelmista voi sijoittaa aineistoa hoitolaitoksiin tai muihin asiakaspalvelutiloihin. Esimerkkinä voi mainita, että tekstiiliarkistosta on annettu kaupungintalon peruspalveluyksikön sisustukseksi vuoden 1979 painotekstiilejä.

8. FORSSAN MUSEO JA SUOMALAINEN MUSEOLAITOS

Forssan museo saa ammatillisesti johdetuille museoille ohjattua valtionavustusta, jonka käyttöä valvovat Opetusministeriö ja Museovirasto.

Forssan museo on kulttuurihistoriallinen paikallismuseo ja tekstiiliarkistojensa osalta paikallinen erikoismuseo. Museotilastojen 2008 perusteella Forssan museo lukeutuu ammatillisesti johdettujen museoiden joukossa maamme pienimpiin useimpien mittareiden valossa: vakinaisen henkilökunnan määrässä (Forssassa 2/ keskiarvo 5), kävijämäärässä (6 270/ keskiarvo 18 974) ja taloudessa (menot 196 000/ keskiarvo 546 000). Kulttuurihistoriallisten kokoelmien laajuus (n. 25 000 esinettä) osuu keskiarvoon, mutta vielä pääosin luettelemattomat tekstiiliarkistot nostavat kokonaismäärää. Valokuvia on peräti 103 000 suomalaisen keskiarvon ollessa 50 000 valokuvaa. Forssan museon kokoelmien erityisyyksiä ovat valokuva- ja tekstiiliarkisto.

Museohierarkiassa Forssan museo kuuluu Hämeen maakuntamuseon eli Hämeenlinnan historiallisen museon piiriin. Tekstiiliarkistojensa kautta Forssan museo linkittyy entisten tekstiilikaupunkien museoihin: mm. Tampereen museoihin ja Hyvinkään museoon. Tekstiiliarkistot myös tarjoavat kansainvälisen keskustelualustan ja verkostoja: teollisuushistoriamuseoiden ja entisten tekstiilikaupunkien verkostot.

9. KRIITTISET MENESTYSTEKIJÄT

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2017
<p>Kokoelmat</p> <p>Museo hoitaa ja esittelee Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen kokoelmia, Finlaysonin tekstiiliarkistoa ja Forssan kaupungin taidekokoelmaa, sekä kartuttaa Forssan kaupungin museokokoelmaa.</p> <p>Museolla on asianmukaiset tilat kokoelmien säilyttämiseen.</p> <p>Museolla on olemassa ohjeistus kokoelmien hoitoon, käyttöön ja kartuttamiseen</p>	<p>Kokoelmat</p> <p>Kokoelmapoliittinen ohjelma.</p> <p>Kokoelmien luettelointitapa.</p> <p>Kokoelmien varastointi.</p> <p>Konservointi.</p> <p>Kokoelmatutkimus.</p> <p>Kokoelmien esittely.</p>	<p>Kokoelmat</p> <p>Kokoelmapoliittinen ohjelma on ajan tasalla.</p> <p>Yli puolet kokoelmatiedoista on tallennettu sähköiseen kokoelmanhallintajärjestelmään.</p> <p>Museolla on asianmukaiset kokoelmavarastot.</p> <p>Museoesineitä konservoidaan.</p> <p>Museolla tehdään kokoelmiin kohdistuvaa tutkimusta.</p> <p>Kokoelmia esitellään näyttelyissä ja verkkojulkaisuissa.</p>
<p>Palvelukyky ja vaikuttavuus:</p> <p>Museo on avoinna yleisölle ja esittelee alueen kulttuuriperintöä näyttelyissä, verkkojulkaisuissa.</p> <p>Museossa järjestetään tapahtumia, jotka kiinnostavat ihmisiä.</p> <p>Museon toiminnasta tiedotetaan.</p> <p>Museolla on vakiokäyttäjiä ja satunnaisia vieraita.</p> <p>Museolla on toimintaa, johon kaupunkilaiset voivat osallistua.</p> <p>Kokoelmat ja arkisto palvelevat tutkijoita, opiskelijoita ja historianharrastajia.</p>	<p>Palvelukyky ja vaikuttavuus:</p> <p>Museon avoinnaolotunnit.</p> <p>Kävijämäärät.</p> <p>Tapahtumamäärät.</p> <p>Mediaosumat.</p> <p>Verkkosivujen käyttäjämäärät.</p> <p>Tutkijoiden käynnit.</p> <p>Kuva-arkistosta lainattujen kuvien käyttömäärät.</p> <p>Osallistavien, yhteisöllisten projektien määrä ja luonne.</p> <p>Käytössä on toimiva asiakaspalautteidenkeruu –konsepti.</p>	<p>Palvelukyky ja vaikuttavuus:</p> <p>Aukioloajat: ainakin yksi museo avoinna 6 pvä viikossa ympäri vuoden.</p> <p>10 000 käyntiä vuodessa</p> <p>Forssan museon perusnäyttely on uudistettu.</p> <p>Museon selainpohjaisen kokoelmajärjestelmä on avattu yleisölle ja se palvelee tutkijoita, yleisöä ja oppilaitoksia.</p> <p>Vaikuttavuuden seurantatavat on vakiinnutettu.</p> <p>Museolle on kehitetty vakituksessa käytössä olevia, osallistavia yhteisöllisiä toimintamalleja.</p>

<p>Yhteistyökyky</p> <p>Museolla on hyviä yhteistyökumppaneita museotalalla.</p> <p>Wahren-Keskuksen muiden toimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä</p> <p>Oppilaitosten, hoitolaitosten ja matkailutoimijoiden kanssa valmistetaan palvelutuotteita</p> <p>Museolla on toimivia suhteita 3. sektorille.</p>	<p>Yhteistyökyky</p> <p>Yhteistyökokousten, -seminaarien ja toteutuneiden projektien määrä ja laatu.</p> <p>Yhteisten projektien määrä ja luonne.</p>	<p>Yhteistyökyky</p> <p>Museo on mukana suomalaisten museoiden yhteistyöhankkeissa.</p> <p>Museo on aktiivisesti mukana tekstiiliteollisuustoimijoiden verkostossa.</p> <p>Museo on yhtenä järjestäjänä Wahren-keskuksen yhteisissä tapahtumissa</p> <p>Museo on vakiinnuttanut toimintatavat esim. hoitolaitosten ja koulujen kanssa.</p> <p>Yhteistyötä seurojen ja yhdistysten kanssa kulttuuriperintöalalla.</p>
<p>Henkilökunta</p> <p>Vakinaisen henkilökunnan määrä on riittävä perustoimintojen varmistamiseen.</p> <p>Henkilökunta voi hyvin ja on motivoitunut työnsä ja työmenetelmiensä kehittämiseen.</p> <p>Henkilökunta on ammattitaitoista.</p> <p>Museo kouluttaa harjoittelijoita.</p>	<p>Henkilökunta</p> <p>Henkilökunnan tehtäväkuvausten selkiyttäminen, vastuunjako, palaverikäytännöt.</p> <p>Henkilökunnalla on alalle soveltuva koulutus.</p> <p>Lisäkoulutukseen kannustetaan.</p> <p>Osallistutaan yhteisiin koulutuspäiviin.</p> <p>Museolla on selkeät perehdyttämiskansiot uusille ja osa-aikaisille työntekijöille.</p> <p>Museo kehittää oppilaitosyhteistyötä uusien ammattilaisten koulutuksessa.</p>	<p>Henkilökunta</p> <p>Museossa on kolme vakinaista museoammattillista henkilöä ja mahdollisuuksien mukaan osa-aikaisia tai määräaikaisia projektityöntekijöitä.</p> <p>Museon keskeiset prosessit on dokumentoitu ja ohjeistettu.</p> <p>Museolla on vakiintunut harjoittelijaohjelma, jota noudatetaan yliopisto, amk- ja ammatti-instituuttioiskelijoiden harjoittelu- ja työssäoppimisjaksoilla.</p>
<p>Resurssit:</p> <p>Museolla on riittävästi henkilökuntaa siihen, että luvatut palvelut myös tarjotaan.</p> <p>Työntekijöillä on tarkoituksenmukaiset työvälineet ja toimitilat</p> <p>Museon varastotilat ovat riittävät kooltaan ja tasoltaan.</p> <p>Museo toimii kokonaisedullisesti.</p>	<p>Resurssit:</p> <p>Työehtäviin on varattu riittävästi aikaa ja tekijöitä.</p> <p>Työpisteiden valaistus, lämpötila, muu ergonomia käydään läpi.</p> <p>Museon varastointi- ja näyttelyolosuhteissa huomioidaan suositustaso ja toimitaan mahdollisuuksien mukaan.</p>	<p>Resurssit:</p> <p>Museon kustannuksia verrataan suomalaisten museoiden keskivertokustannuksiin, pyritään keskitasoon per työntekijä/ per kävijä/ per neliö.</p> <p>Museon työntekijät ja esineet ovat pääsääntöisesti lämpimissä, kuivissa olosuhteissa.</p>